

OPENBAAR VERVOER DUURDER DOOR OV-CHIPKAART?

DAT HOEFT NÍET!

Onderzoek naar de kosten van het openbaar vervoer in Utrecht vóór en ná de invoering van de OV-chipkaart.

SP-Utrecht, november 2009
utrecht.sp.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord.....	5
Onderzoeksofzet.....	7
Resultaten.....	9
Aanbevelingen.....	11
Bijlage.....	15

VOORWOORD

Ook in de Utrechtse bussen is in 2009 de OV-chipkaart ingevoerd. Na meer dan twintig jaar komt het einde in zicht van vertrouwd systeem van de strippenkaart.

Zoals bij elke wijziging van een systeem waarmee de kosten van het openbaar vervoer worden berekend zitten aan het nieuwe systeem voor- en nadelen.

Het oude systeem van de strippenkaart was een landelijk systeem waarbij heel Nederland was opgedeeld in zones. In de gemeente Utrecht de zones: Centrum, Zuilen/Overvecht, Lage Weide, Leidsche Rijn, Vleuten-De Meern en De Uithof. Voor een busrit betaal je één basisstrip plus strippen voor het aantal zones waarin je reist. Een overzichtelijk systeem, maar met een groot nadeel. Als je vertrek- of eindpunt net over een zonegrens heen lag betaalde je in één klap een strip extra.

De kosten bij de OV-chipkaart worden lokaal vastgesteld. In de gemeente Utrecht zijn de provincie Utrecht (voor de streekbussen) en het Bestuur Regio Utrecht (BRU, een samenwerkingsverband van de gemeente Utrecht met 8 gemeentes in de regio) van belang. Zowel de provincie als het BRU hebben het tarief vastgesteld op € 0,75 opstaptarief en € 0,12 per afgelegde kilometer.

Al direct na de invoering van de OV-chipkaart kreeg de SP signalen binnen dat het Openbaar Vervoer met de invoering van de OV-chipkaart duurder was geworden. Bij een wijziging van een systeem is het natuurlijk niet vreemd dat sommige ritten duurder worden, en andere ritten goedkoper. Aangezien de signalen bleven binnenkomen heeft de SP afdeling Utrecht besloten om onderzoek te doen naar de gevolgen voor de kosten, van het Openbaar Vervoer in de gemeente Utrecht, door de invoering van de OV-chipkaart.

In dit rapport doet de SP verslag over dit onderzoek en doet zij aanbevelingen om de berekening van de kosten van het Openbaar Vervoer bij de invoering van de OV-chipkaart gelijk te houden. Want in een gemeente met grote mobiliteitsproblemen kan het natuurlijk niet zo zijn dat de kosten voor het Openbaar Vervoer stijgen terwijl we het gebruik juist willen stimuleren. Vandaar de titel van dit rapport: "Duurder Openbaar Vervoer door OV-chipkaart, Dat hoeft níet!"

Michel Eggermont
Gemeenteraadslid SP
woordvoerder Verkeer

ONDERZOEKSOPZET

De strippenkaart en de OV-chipkaart zijn heel verschillende systemen om de kosten van het Openbaar Vervoer te berekenen. Het is dus niet eenvoudig om de twee systemen met elkaar te vergelijken. Voor elke rit kan de uitkomst immers anders zijn.

Om de twee systemen met elkaar te vergelijken moeten de kosten van veel en heel verschillende ritten worden vergeleken. Een goede spreiding van de ritten is nodig: lange en korte ritten, net over een zonegrens heen én juist binnen een zone, zodat alle voor- en nadelen van beide systemen meewegen.

In dit onderzoek zijn de kosten voor beide systemen voor alle ritten tussen de woonadressen¹ van Utrechtse gemeenteraadsleden genomen. Dit zijn veel ritten, in totaal zijn er 45 keer 44 gedeeld door 2 = 990 verschillende ritten tussen de verschillende gemeenteraadsleden mogelijk. Het zijn ook heel verschillende ritten, de gemeenteraadsleden wonen heel verspreid binnen de gemeente Utrecht. De gemeenteraadsleden wonen in de verschillende (strippenkaart-)zones van Utrecht. Bovendien woont het éne gemeenteraadslid in het midden van een zone en de ander aan de rand.

De ritten zijn bepaald voor een doordeweekse dag, buiten de spits, overdag met behulp van de site www.9292ov.nl. Ook het aantal strippen, en de kosten met de OV-chipkaart zijn bepaald m.b.v. deze site. Voor de OV-chipkaart is éénmalig het opstaptarief berekend. Het gegeven dat het opstaptarief opnieuw berekend wordt als er van vervoersmaatschappij wordt gewisseld is buiten beschouwing gelaten.

Ook de meest merkwaardige ritten, waarbij er eigenlijk geen goede OV-verbinding is (zoals 7 minuten lopen, 2 minuten met de bus en 9 minuten lopen) zijn in het onderzoek meegenomen als "9292" deze verbinding als oplossing gaf. Deze verbindingen zijn in de vergelijking in het voordeel van de OV-chipkaart (immers heel kort met de bus). Toch is er voor gekozen om deze ritten in de vergelijking mee te nemen. Als "9292" met een oplossing kwam is deze meegenomen, hiermee is voorkomen dat er arbitraire keuzes gemaakt moesten worden.

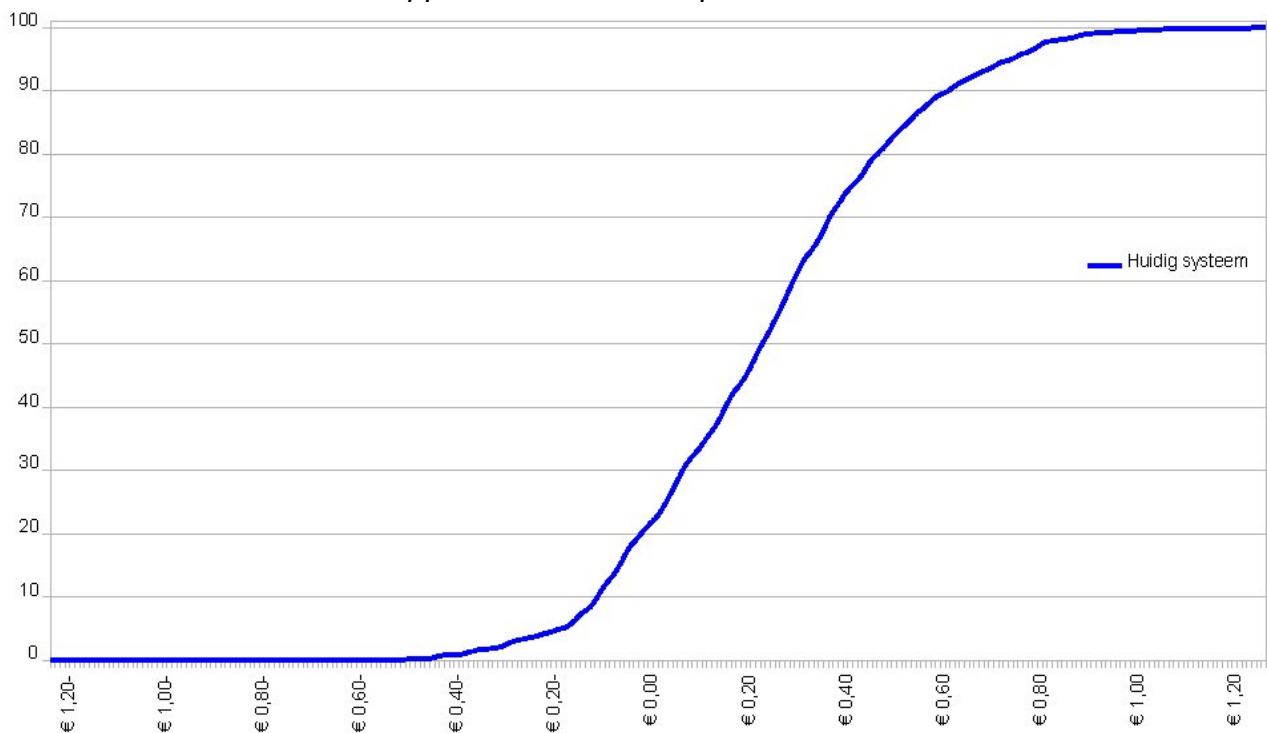
1 Op de adressenlijst van de gemeente staat voor Constantijn Jansen op de Haar (PvdA) het postadres vermeld (het stadhuis). Voor hem is dit postadres gebruikt.

RESULTATEN

Van de 990 mogelijke verbindingen tussen gemeenteraadsleden gaf "9292" voor 957 verbindingen een mogelijke busverbinding. In 3% van de verbindingen gaf "9292" aan dat de twee gemeenteraadsleden op loopafstand van elkaar wonen.

Het verschil in prijs van deze 957 ritten is in de onderstaande grafiek cumulatief weergegeven:

Grafiek 1. Verschil kosten strippenkaart en OV-chipkaart

Uit deze grafiek blijkt dat er ritten zijn waarbij de OV-chipkaart goedkoper is en ritten waarbij de strippenkaart goedkoper is. De grafiek is echter in het geheel niet symmetrisch rond 0. Slechts bij 20% van de ritten is de OV-chipkaart goedkoper dan de strippenkaart. In 80% van de ritten blijkt de OV-chipkaart duurder te zijn.

Gemiddeld blijken de ritten met de OV-chipkaart € 0,23 duurder te zijn dan met de strippenkaart. Dit is ongeveer een halve strip.

De kosten van alle ritten samen zijn:

voor de strippenkaart: € 1.146,72
voor de OV-chipkaart: € 1.363,11

De OV-chipkaart blijkt over alle ritten gemiddeld 19% duurder dan de strippenkaart.

Verschillen in de stad

Omdat de stad verdeeld is in verschillende zones en de kosten voor de OV-chipkaart wordt berekend naar afgelegde afstand zijn er verschillen in de stad te verwachten. In de onderstaande afbeelding is het verschil in prijs tussen de OV-chipkaart en de strippenkaart over heel Utrecht weergegeven.

Afbeelding 1. Percentuele verschillen tussen OV-chipkaart en strippenkaart in de stad.

- geen verschil tussen OV-chipkaart en strippenkaart
- OV-chipkaart 10% duurder dan strippenkaart
- OV-chipkaart 20% duurder dan strippenkaart
- OV-chipkaart 30% duurder dan strippenkaart
- OV-chipkaart 40% duurder dan strippenkaart
- OV-chipkaart 50% duurder dan strippenkaart

Opvallend is dat voor geen enkele plek in de stad de OV-chipkaart gemiddeld goedkoper is dan de strippenkaart. Op de meeste plekken is de OV-chipkaart tussen de 15 en 25% duurder. Er zijn uitzonderingen. De strippenkaart is even duur als de OV-chipkaart voor de Falklanddreef (Bouchra Dibi, PvdA). Voor Treek (Chris Baerveldt, SP) is de OV-chipkaart maar liefst 53% duurder.

AANBEVELINGEN

Door de enorme groei van het autoverkeer en het ontbreken van een werkelijk alternatief hiervoor heeft de gemeente een groot mobiliteitsprobleem. Het ontwikkelen van beter Openbaar Vervoer wordt door de gemeente (en de SP) als oplossing voor dit probleem aangewezen.

Uit dit onderzoek blijkt dat de OV-chipkaart gemiddeld 19% duurder is dan de strippenkaart. Als het de gemeente ernst is met het ontwikkelen en bevorderen van het Openbaar Vervoer dan moet deze prijsstijging ongedaan gemaakt worden.

De meest directe invloed heeft de gemeente Utrecht binnen het Bestuur Regio Utrecht, waar het immers een onderdeel van is. De gemeente moet haar invloed en stemrecht binnen dit bestuur aanwenden om deze prijsverhoging ongedaan te maken. Dit is goed mogelijk, maar dan moeten wel de neuzen binnen de Utrechtse politiek dezelfde kant op staan. De SP hoopt dat de andere partijen onze aanbevelingen steunen.

De prijsstijging als gevolg van de invoering van de OV-chipkaart kan op verschillende manieren ongedaan worden gemaakt. Het opstaptarief kan worden verlaagd naar 52,5 cent. Of de prijs per afgelegde kilometer kan verlaagd worden naar 8 cent. (Het Regionaal Overlegorgaan regio Amsterdam rekent bv. 10 cent per kilometer) Of een combinatie hiervan.

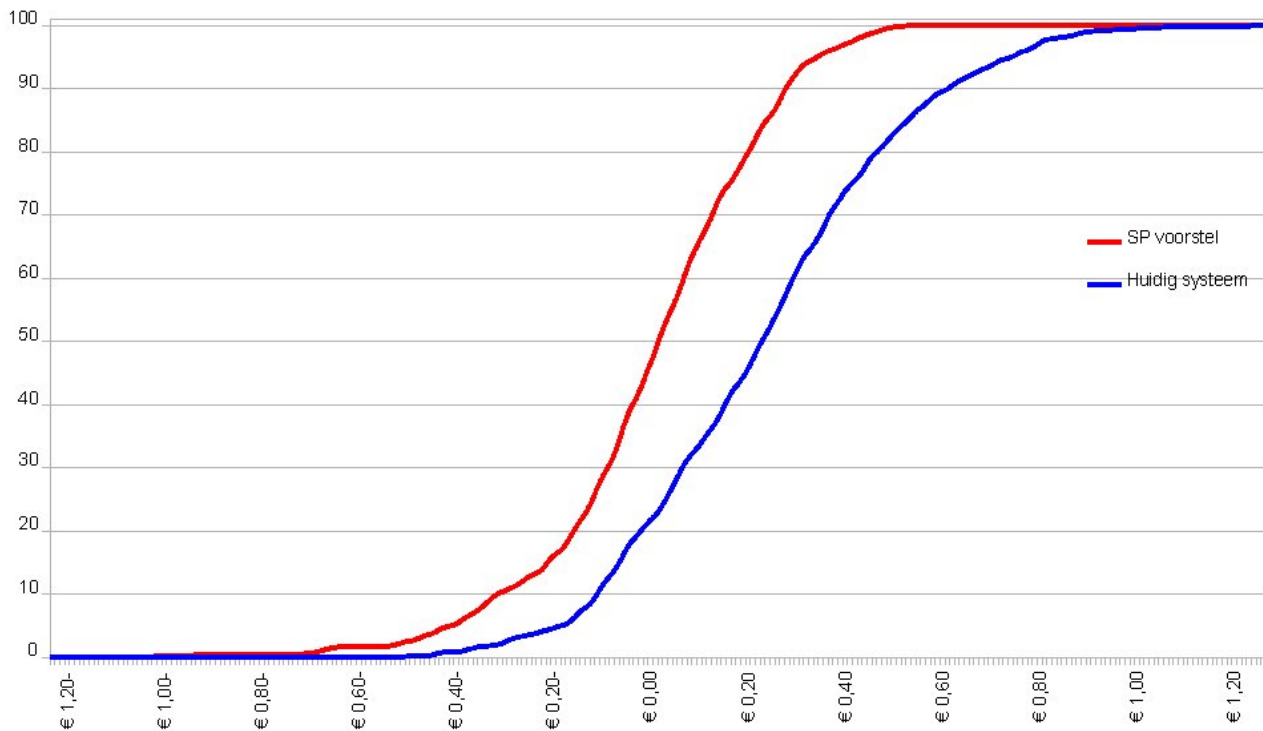
Ouderwets netwerk van buslijnen

De SP doet een ander voorstel. Uit een nadere analyse van de 957 ritten blijkt namelijk dat buspassagiers veel onnodige kilometers rijden. De belangrijkste oorzaak van deze extra kilometers is het zeer ouderwetse netwerk van buslijnen dat Utrecht nog steeds kent. In feite is het netwerk nog steeds hetzelfde als in de jaren '30 van de vorige eeuw: een sternetwerk. Bijna alle buslijnen worden over Centraal Station gestuurd. Er zijn bijna geen lijnen tussen de wijken. Passagiers worden door dit verouderde systeem dubbel gepakt. Het kost ze meer tijd en bij de OV-chipkaart kost het ze meer geld.

De SP stelt voor om in plaats van het aantal afgelegde kilometers, de hemelsbrede afstand tussen beginhalte en eindhalte te berekenen. Bij een prijs van € 0,13 per kilometer hemelsbreed is de prijsverhoging ongedaan gemaakt. Totdat dit systeem voor de OV-chipkaart is ingevoerd moet de gemeente Utrecht er alles aan doen om de afschaffing van de strippenkaart tegen te houden.

Op deze manier is de buspassagier financieel niet de dupe van het ouderwetse netwerk dat de stad kent, de extra afgelegde kilometers van de omweg hoeven zo niet te worden betaald. Bovendien worden de busmaatschappijen gestimuleerd om meer lijnen tussen de verschillende wijken in te leggen. Wel moet worden voorkomen dat de busmaatschappijen deze wijziging aangrijpen om enkel lijnen "recht te leggen". Er moet vastgehouden worden aan de maximale afstand van een woning tot de dichtsbijzijnde bushalte. Op deze manier kan Utrecht een fijnmazig netwerk van buslijnen krijgen dat werkelijk een alternatief kan bieden.

Grafiek 2. Verschil kosten strippenkaart en OV-chipkaart, huidig systeem en SP-voorstel

In grafiek 2 is af te lezen dat bij het voorstel van de SP netjes 50% van de ritten met de OV-chipkaart goedkoper is dan met de strippenkaart en 50% duurder. De gemiddelde prijs van een rit is hetzelfde. 80% van de ritten zitten tussen de 30 cent goedkoper (rode lijn staat op 10) tot 30 cent duurder (rode lijn staat op 90). 10% van de ritten zijn meer dan 30 cent goedkoper, 10% van de ritten zijn met de OV-chipkaart meer dan 30 cent duurder. Volgens het huidige systeem zit slechts 57% van de ritten tussen de 30 cent goedkoper (blauwe lijn op 3) tot 30 cent duurder (blauwe lijn op 60) terwijl slechts 3% van de ritten meer dan 30 cent goedkoper zijn, en maar liefst 40% van de ritten meer dan 30 cent duurder is.

Het SP-voorstel zorgt er voor dat de verschillen tussen de OV-chipkaart en de strippenkaart over de stad worden afgevlakt. In het voorstel van de SP zijn de OV-chipkaart en de strippenkaart op de meeste plekken in de stad gemiddeld ongeveer even duur. De extremen zijn afgevlakt naar 17% goedkoper op de Falklanddreef tot 20% duurder voor Treek.

Afbeelding 1. Percentuele verschillen tussen OV-chipkaart en strippenkaart (SP-voorstel)

- OV-chipkaart 20% goedkoper dan strippenkaart
- OV-chipkaart 10% goedkoper dan strippenkaart
- OV-chipkaart even duur als strippenkaart
- OV-chipkaart 10% duurder dan strippenkaart
- OV-chipkaart 20% duurder dan strippenkaart

BIJLAGE

Gemeenteraadslid	Partij	Adres	ritten	strippen- kaart	OV- chipkaart	verschil	SP- voorstel	verschil
Chris Baerveldt	SP	Treek 26	43	€ 47,04	€ 71,76	53%	€ 56,29	20%
Arjan Kleuver	D66	Hondsrug 235	43	€ 47,04	€ 70,92	51%	€ 56,33	20%
Gerda Oskam	D66	Alendorperweg 34, Vleuten	44	€ 64,32	€ 94,51	47%	€ 67,70	5%
Karin Boudewijns	PvdA	Julianaweg 29	43	€ 47,04	€ 63,37	35%	€ 54,76	16%
Tim Schipper	SP	Huis te Vlietlaan 10	42	€ 46,08	€ 61,40	33%	€ 52,82	15%
Jan Ravesteijn	GroenLinks	Paulus Potterstraat 4	44	€ 48,00	€ 63,42	32%	€ 51,31	7%
Maarten van Ditmarsch	CDA	Dr. J.P. Thijsselaan 7	44	€ 46,56	€ 61,35	32%	€ 52,31	12%
Bert van der Roest	PvdA	Cauberg 12	43	€ 47,04	€ 61,03	30%	€ 53,39	13%
Bart Engbers	PvdA	Louise Kerlinghof 22	44	€ 46,56	€ 60,15	29%	€ 51,18	10%
Erik van der Marel	VVD	Maliesingel 52	44	€ 48,00	€ 60,77	27%	€ 48,91	2%
Ahmet Taskan	CDA	Van Heuven Goedhartlaan 63	42	€ 46,08	€ 57,23	24%	€ 49,17	7%
Jan Wijmenga	CU	W.A. Vultostraat 121	43	€ 47,04	€ 58,09	23%	€ 49,98	6%
Marjan Schuring	GroenLinks	Lingestraat 22	43	€ 47,04	€ 58,07	23%	€ 49,69	6%
Jan Verkaik	PvdA	Hoogstraat 7	43	€ 45,60	€ 56,24	23%	€ 47,99	5%
Peter van Corler	GroenLinks	Petrarcalaan 71	43	€ 47,04	€ 57,14	21%	€ 49,25	5%
Niki Schipper	GroenLinks	Moeder Teresalaan 1	42	€ 46,08	€ 55,96	21%	€ 48,06	4%
Michel Eggermont	SP	Nieuwlichtstraat 71	42	€ 45,60	€ 54,62	20%	€ 47,26	4%
Eiko Smid	CDA	Biltstraat 62bis-C	40	€ 44,16	€ 52,66	19%	€ 45,57	3%
Willem Buunk	VVD	Hovenstraat 11	41	€ 45,12	€ 53,73	19%	€ 46,19	2%
Yücel Aydemir	PvdA	Eisenhowerlaan 47	42	€ 46,08	€ 54,87	19%	€ 47,96	4%
Nicole van Gemert	SP	Goedestraat 34	40	€ 44,16	€ 52,52	19%	€ 45,65	3%
Pepijn Zwanenberg	GroenLinks	Keulsekade 368	43	€ 47,04	€ 55,67	18%	€ 47,88	2%
Kees Verhoef	B&G	Ridderhoflaan 2, Vleuten	44	€ 84,00	€ 99,11	18%	€ 73,59	-12%
Klaas Gravesteijn	PvdA	Slingeraklaan 130	44	€ 64,80	€ 76,26	18%	€ 58,32	-10%
Karin Monnik	PvdA	Van Musschen- broekstraat 70	41	€ 45,12	€ 52,85	17%	€ 44,74	-1%
Wim Rietkerk	CU	Kromme Nieuwegracht 90	38	€ 42,24	€ 49,43	17%	€ 42,78	1%
Mary Mossel	Mossel	Hubert Pootstraat 2	43	€ 47,04	€ 54,80	16%	€ 46,10	-2%

Gemeenteraadslid	Partij	Adres	ritten	strippen- kaart	OV- chipkaart	verschil	SP- voorstel	verschil
Gadiza Bouazani	PvdA	Dennenstraat 41	42	€ 46,08	€ 53,48	16%	€ 46,32	1%
Mark Dijk	VVD	Abstederdijk 8	44	€ 48,00	€ 55,64	16%	€ 48,94	2%
Eveline Schell	VVD	Acaciastraat 40- bis	42	€ 46,08	€ 53,35	16%	€ 46,27	0%
Alice van Rooij	D66	Voorsterbeeklaan 67	43	€ 47,04	€ 54,20	15%	€ 46,02	-2%
Mieke Peetoom	LU	Leidseweg 74	44	€ 48,00	€ 54,14	13%	€ 47,37	-1%
Mesut Çavuşoğlu	GroenLinks	Aleppodreef 24	44	€ 63,36	€ 70,75	12%	€ 57,58	-9%
Bart Beerlage	PvdA	Rozemarijnsingel 25	44	€ 64,80	€ 72,22	11%	€ 56,55	-13%
Gilbert Isabella	PvdA	Gruttersdijk 36	40	€ 44,16	€ 48,87	11%	€ 43,08	-2%
Dick Hoek	CDA	Brigittenstraat 9	42	€ 46,08	€ 50,75	10%	€ 45,25	-2%
Frauke van Iperen	PvdA	Lijsterstraat 24	41	€ 45,12	€ 49,52	10%	€ 43,71	-3%
Vincent Oldenburg	LU	Minister Talmastraat 103	44	€ 64,80	€ 71,07	10%	€ 57,85	-11%
Salóme Willemsen	LU	Loeff Berch- makerstraat 25	40	€ 44,16	€ 47,85	8%	€ 43,25	-2%
Constantijn Jansen op de Haar	PvdA	p.a. Korte Minre- broederstraat 2	40	€ 44,16	€ 47,79	8%	€ 43,05	-3%
Marry Mos	GroenLinks	Beverstraat 40	42	€ 46,08	€ 49,54	8%	€ 44,56	-3%
Stephanie Bottse	GroenLinks	Bernard de Waalstraat 26	44	€ 64,80	€ 69,50	7%	€ 54,35	-16%
Ahmed Essousi	PvdA	Pijlkruid 18, de Meern	44	€ 84,48	€ 85,14	1%	€ 70,17	-17%
Kees Geldof	VVD	Einsteindreef 79	43	€ 62,40	€ 62,86	1%	€ 52,58	-16%
Bouchra Dibi	PvdA	Falklanddreef 130	43	€ 61,92	€ 61,62	0%	€ 51,69	-17%